

Een zeekat (*Sepia officinalis*) aangespoeld langs Texels waddenkust

Gerhard C. Cadée

A freshly dead *Sepia officinalis* from Texel's Wadden Sea coast.

The common cuttlefish migrates in early summer from the Channel to the North Sea. They reproduce here and many adults die after reproduction. They are not often found stranded on the Dutch coast and certainly after around 1965 strandings became rare. On 4 May 2008, the specimen pictured here was found along the Wadden Sea coast of Texel Island. Cuttlebones are much more common stranded on the Dutch coast, but also they appear to have diminished in the last decades together with the common cuttlefish itself and apparently related to the introduction of fishery with the beamtrawl in the North Sea around 1965.

Op 4 mei 2008 ontdekte ik fietsend langs de waddendijk op Texel een nog vrij verse net aangespoelde zeekat *Sepia officinalis* (Fig. 1). Mijn aandacht viel erop doordat een grote mantelmeeuw bezig was hem op te eten, terwijl een zilvermeeuw alleen mocht toekijken. Het exemplaar was met vangarmen ongeveer 40 cm lang, het rugschild schat ik op 18 cm.

Zeekatten in de Noordzee

De zeekat is niet zeldzaam in de Noordzee maar de aantallen zijn sinds ongeveer 1965 afgenomen vermoedelijk door de opkomst van de boomkorvisserij met wekkerkettingen (De Vooy et al., 1993)). Zij komen hier niet het hele jaar voor. In het voorjaar trekken zij vanuit het zuiden de Noordzee binnen en paaien hier. De vrouwtjes bevestigen hun urnvormige zwarte eieren aan allerlei voorwerpen in ondiep water en in warme zomers leverde dit een rijke nieuwe jaarklasse. Kristensen (1959) geeft een goede samenvatting van wat toen vooral door het werk van Luuc Tinbergen en Jan Verwey bekend was. Een enkele maal spoelen *Sepia* eieren op het Noordzeestrand aan. In 2007 slaagde men er bij Ecomare in uit aangespoelde verse eieren kleine zeekattjes te verkrijgen waarvan een aantal daar nog steeds rondzwemt (meer informatie via internet). Te oordelen naar de vele *Sepia*-schilden die soms op onze stranden aanspoelen, sterven grote aantallen in de zomer na de reproductie. Uit het grote aantal schilden van juveniele exemplaren dat soms aanspoelt later in het jaar blijkt dat ook van die generatie vele overlijden (Cadée 1997 a,b; 2005 en referenties daarin).

Paaien in onze kustwateren

In de Zeeuwse wateren (Oosterschelde) komen zeekatten binnen om te paaien en eieren af te zetten (Leewis, 2002). Duikers nemen dit waar o.a. bij de Zeelandbrug (Bor, 2005). Dat eieren afzetten deden ze vroeger ook wel in de Waddenzee. C. den Hartog schreef me: "In de jaren 1945 – 1960 toen ik nog in Den Helder woonde werd *Sepia officinalis* (+ eieren) nogal eens uit de Waddenzee aangevoerd. Ik heb ze daar nooit op zeegras gezien, vermoedelijk omdat de zeegrasvelden in die tijd volledig tot de getijzone waren beperkt. In Bretagne heb ik de eieren wel gevonden in sublittorale zeegrasvelden" (brief mei 2008). Van Goor (1919), die uitgebreid de flora en fauna van de zeegrasvelden in de Waddenzee onderzocht, noemt geen zeekatten van deze zeegrasvel-

den, evenmin als Den Hartog (1983). Sinds het Zoologisch Station den Helder (het latere NIOZ) in 1959 de komvisser Beumkes in dienst nam publiceerde directeur Jan Verwey in de jaarverslagen van het Station over de vangsten. Daaruit blijkt dat *Sepia officinalis* in het zomerhalfjaar regelmatig gevangen werd. Hans Witte (NIOZ), die de vangsten nu bijhoudt, vertelde me dat ook nu nog wel eens 's zomers een zeekat in de kom gevangen wordt. De Jonge et al. (1993) schrijven dat *Sepia officinalis* uit de Waddenzee verdween tegelijk met de sublittorale zeegrasvelden rond 1932. Dit blijkt dus onjuist en bovendien gebaseerd op een onjuist citeren van hun twee bronnen: Van Goor (1919) en Den Hartog (1983).

Spoelen zeekatten en losse schilden zeldzamer aan op onze kust?

Schilden van *Sepia officinalis* spoelen veel aan maar dode hele zeekatten zijn zeldzaam op ons strand. Van Regteren Altena (1937) noemt enkele vondsten (Terschelling 1916, Ameland, 1923, Texel, z.j.). Uit oude Centraal Systeem (CS) verslagen van de Strandwerkgroep noemt Frank Perk (2000, a,b) meestal 1 ex. van diverse plaatsen langs de vastelands kust (Kijkduin 3/6/1941, 1/8/1941; 2 exx. Kijkduin 10/6/1946; Ouddorp 25/5/1975; Valkenisse 1978, 2 exx. Domburg 23/6/1978; Schelphoek 23/8/1978). Leenhouts (1949) noemt nog 1 ex. van Noordwijk 8/5/1949 en van Scheveningen 16/5/49. Visser (1967) meldt twee verse dode ex. eind april/begin mei 1966 van Texels strand. Oosterbaan (1983) vatte zoveel mogelijk data samen van de kust van Hoek van Holland tot den Helder over de periode 1931 – 1985 en komt tot in totaal 28 aanspoelingen waarvan 23 vòòr 1965 en slechts 5 tussen 1965 en 1985. Peter Bor (2005) las in de krant over een zeekat aangespoeld op Wassenaars strand op 13/5/2005, waarschijnlijk het ex. dat Jos van de Broek (2006) vond. Kees Camphuysen fotografeerde 16/3/2007 een fraai en groot exemplaar, met vangarmen 80 cm lang, aangespoeld op Texels Noordzeestrand bij paal 9 (De Ruijter, 2007).

Dit lijstje is vast niet volledig. Maar duidelijk is dat de meldingen van vers aangespoelde dode exemplaren afnemen na 1965 en dat is in overeenstemming zijn met de afname van de zeekat die de Vooy et al. (1993) sinds dat jaar in de Noordzee constateren en in verband

Afb. 1. De op 4 Mei 2008 aangespoelde *Sepia officinalis* op Texels waddendijk tussen 't Horntje en Oudeschild. Lengte potlood 9 cm.

brengen met de opkomst van de boomkorvisserij. Het lijstje geeft wel aan dat losse schilden die soms bij duizenden op het strand terecht komen veel algemener zijn dan die enkele zee kat die aanspoelt en dan soms zelfs de krant haalt. Of de schilden ook minder aanspoelen dan vroeger is moeilijk aan te tonen door het ontbreken van goede langlopende kwantitatieve gegevens daarover. Toch lijkt me dat de enorme aantallen schilden die Krug (1949) aantrof nu niet meer gehaald worden.

Literatuur

- BOR, P., 2005. Gestrand...in de krant (3). Het Zeepaard 65: 189-191.
- BROEK, J. VAN DEN, 2006. Strandvondsten. Veen Magazines, Diemen. 128 p.
- CADÉE, G.C., 1997a,b. Invasie van *Sepia officinalis* schilden op Texel in 1996. en Nog een invasie van *Sepia* schilden op Texel in 1996. Het Zeepaard 57: 10-19, 133-139.

- CADÉE, G.C., 2005. In de winter 2004/2005 aangespoelde *Sepia officinalis* schilden op Texel. Het Zeepaard 65: 94-100.
- HARTOG, C. DEN, 1983. Structural uniformity and diversity in *Zostera*-dominated communities in western Europe. Marine Techn. Soc. J. 17(2): 6-14.
- JONGE, V.N. DE, K. ESSINK & R. BODDEKE, 1993. The Dutch Wadden Sea: a changed ecosystem. Hydrobiologia 265: 45-71.
- KRISTENSEN, I., 1959. The coastal waters of the Netherlands as an environment of molluscan life. Basteria 23 (suppl.): 18-55.
- KRUG, H., 1949. Massale stranding van *Sepia officinalis*. Het Zeepaard 9: 82-83.
- LEENHOUTS, P., 1949. Naschrift van de C.S. man. Het Zeepaard 9: 83-85.
- LEEWIS, R., 2002. Veldgids Flora en fauna van de zee. KNNV-uitgeverij, Utrecht. 320 p.
- OOSTERBAAN, A.F.F., 1989. Veranderingen in de Hollandse kustfauna (Hoek van Holland - Den Helder, 1931-1985). Wet. Meded. KNNV 193: 1-60.
- PERK, F., 2000. CS-verslag 1941-1950 en 1971-1980. Het Zeepaard 60: 37-53, 145-155.
- RUIJTER, R. de, 2003, 2007. CS-verslag. Het Zeepaard 63: 120-122, 67: 66-69, 71 fig. 5.
- VISSER, G.J.M., 1967. Berichten van het Texelse strand. Het Zeepaard 27: 50-53.
- VOOYS, C.G.N. DE, J. IJ. WITTE, R. DAPPER, J. VAN DER MEER, & H.W. VAN DER VEER, 1993. Lange termijn veranderingen op het Nederlands continentaal plat van de Noordzee: trends in evertibraten van 1931-1990. NIOZ-Rapport 1993(17): 1-68.

Adres auteur:
Kon. NIOZ Postbus 59
1790 AB Den Burg
cadee@nioz.nl

Excursie in het kader van de Week van de Zee 2007 19 mei 2007

Anthonie van Peursen

Afb. 1. Kaart van de locatie.(Google Earth)

Rond 11 uur verzamelden de deelnemers aan de excursie zich bij de strandopgang bij Velsen Noord (Wijk aan Zee) vlak bij de noordpier (afb. 1).

De volgende personen hebben deelgenomen aan deze excursie; de Graaf Frank, Hunneker Huub&Lies, Jansen

Afb. 2. Een aantal deelnemers aan de lunch.

Bert&Anneke, Kruse Lucas&Pieter, Mounoury-Palstra Rina, van Nijendaal Alie, van Peursen Anthonie & Dorine, Verheijen Marco.

Het was schitterend weer en het tijdstip was uitgekozen in verband met het lage water.